

<p>365: Ek 5 Dünya Tarihi Felsefesi¹ <i>G. W. F. Hegel</i> Giriş İlk Ders (Takrir) Başlangıç: 31.10.1822 Tekrarı: 30.10.1828</p> <p>Tarih Yazıcılığı Türleri</p> <p>Baylar,</p> <p>Bu derslerin konusu felsefi dünya tarihidir. Uğraşımızda ele alacağımız şey bizzat dünya tarihinin kendisidir. Konumuz, dünya tarihi üzerine, içeriği hakkında yine onun içinden çekip çıkardığımız örneklerle desteklenmiş genel düşünceler (ileri sürmek) değil tersine, bizzat dünya tarihinin içeriğidir.</p> <p>Bu konuda bir okuma kitabı sunamıyorum: "Hukuk Felsefesinin Prensipleri"nde 341. paragraftan 360. paragrafın sonuna</p> <p>366: kadar, yaklaşık olarak böyle bir dünya tarihi kavramının yanı sıra, ayrıca, dünya tarihine yönelecek bir araştırmannın dayanacağı ilkeleri, periyotları genişliğine</p>		<p>Georg Wilhelm Friedrich Hegel: <i>Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte</i>. Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1992.</p> <p>Vgl. auch die Ausgabe im Internet: <i>Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte</i>. Hg.: F. Brunstäd. Leipzig: Reclam, 1924. http://gutenberg.spiegel.de/buch/1657/1</p> <p>11:</p> <p>Einleitung</p> <p>Der Gegenstand dieser Vorlesung ist die philosophische Weltgeschichte, das heißt, es sind nicht allgemeine Reflexionen über dieselbe, welche wir aus ihr gezogen hätten und aus ihrem Inhalte als dem Beispiele erläutern wollten, sondern es ist die Weltgeschichte selbst.</p> <p>[*Ich kann kein Kompendium dabei zugrunde legen; in meinen <i>Grundlinien der Philosophie des Rechts</i> § 341-360 habe ich übrigens bereits den näheren Begriff solcher Weltgeschichte angegeben, wie auch die Prinzipien oder Perioden, in welche deren Betrachtung zerfällt.]</p>
--	--	---

¹ Hegel'in "Dünya Tarihi Felsefesi", müsvedde halindeki ders notlarının sonradan düzenlenmesiyle kitap haline getirilmiştir. Ancak ilk Hegel monografı Rosenkranz'dan bu yana, bu ders notları değişik biçimlerde düzenlenmiştir. Buradaki kısaltılmış çeviri için de şu iki kaynağa başvurulmuştur: 1) *Hegel Studienausgabe*, c.I, Girişi yazan ve düzenleyen: Karl Löwith, Fischer Bücherei, Frankfurt/M., 1968, s. 274-293. 2) G. W. F. Hegel: *Werke in zwanzig Bänden*, Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte, Suhrkamp Verlag, Frankfurt/M., 1978, 2. Baskı, s. 11-40. Kitap *Tarihte Akıl* adıyla Önay Sözer tarafından çevrilmiştir (Ara Yayıncılık, 1991). (Çev. n.)

vermişim.²

Felsefi dünya tarihi (dersimize) bu *Giriş*'i öylesine yapmak istiyorum ki bu *Giriş*'le bir *felsefi* dünya tarihinin ne olduğu hakkında (genel, belli) bir *tasarım* sunabilmiş olayım; bu düşünceyle önce, çeşitli tarih tarzlarını ortaya sermek, ele almak, betimlemek ve bundan sonra da bunları birbiriyle karşılaştırmak istiyorum.

Ben üç tarz tarih yazıcılığı ayırıyorum:

- a) İlkel tarih,
- b) Refleksiyonlu tarih,
- c) Felsefi tarih.

a) Ad vererek daha belirgin bir betim yapmak gerekirse, bana göre, birinci tarz tarih yazıcılığı, *Herodot*, *Tukidides* ve öbürlerinin tarih yazıcılığıdır. Aslında bunlar, betimledikleri eylem, olay ve durumları, kendi önlerinde olup-biten şeyler olarak bulan tarih yazıcılarıdır; onlar bunları görmüş, *yaşamış*, bu olaylara ve bunların tinine ait olmuş ve bunlar üzerine haber toplamış kişilerdir; bu demektir ki o ana kadar olup bitmiş ve olmakta olan olaylar, o olayların ait olduğu aynı tinsellikten çıkan tasarımlar altına sokulmuş ve aynı tasarımlar altında ele alınmışlardır. Burada öncelikle tek bir varoluş, bu varoluşu içten ve dıştan kavrayan tek bir tinsellik vardır. Şair de böyle çalışır; örneğin o anlamlı bir tasarıma ulaşmak için, malzemesini kendi duyguları içinde bulur. Bunun gibi bu tarih yazıcıları için de başkalarının

Damit nun zuvörderst klar werde, was sie sei, scheint es vor allen Dingen nötig, die andern Weisen der Geschichtsbehandlung durchzugehen. Der Arten die Geschichte zu betrachten, gibt es überhaupt drei:

- a) die ursprüngliche Geschichte,
- b) die reflektierte Geschichte,
- c) die philosophische.

a) Was die erste betrifft, so meine ich dabei, um durch Nennung von Namen sogleich ein bestimmtes Bild zu geben, z. B. *Herodot*, *Thukydides* und andre ähnliche Geschichtschreiber, welche vornehmlich die Taten, Begebenheiten und Zustände beschrieben, die sie vor sich gehabt, deren Geiste sie selbst zugehört haben, und das, was äußerlich vorhanden war, in das Reich der geistigen Vorstellung übertragen. Die äußerliche Erscheinung wird so in die innerliche Vorstellung übersetzt. So arbeitet auch der Dichter den Stoff, den er in seiner Empfindung hat, für die Vorstellung heraus. Freilich haben auch diese unmittelbaren Geschichtschreiber Berichte und Erzählungen andrer vorgefunden (es ist nicht möglich, daß ein Mensch alles allein sehe), aber doch nur, wie der

² *Hukuk Felsefesinin Prensipleri* (Çev. Cenap Karakaya), Sosyal Yayınları, İstanbul, 1991. (Çev. n.)

anlattıkları ve haber verdikleri şeyler, bir bütünlüğe sokulmaları gereken parçalardır; ne var ki bunlar hep bölük pörçük, yetersiz (az sayıda), rastlantısal, öznel malzemelerdir. Nasıl ki şair şiirini kurarken kendi diline, başvurduğu ve hazır bulduğu bilgilere (bütünlüğe sokulması gereken parçalar olarak sahip olduğu

367: bu şeylere) çok şey borçluysa ama yarattığı yapıt sadece kendisine aitse; böyle bir tarih yazıcısı da gerçekte olup bitmekte olan şeyleri, öznel, rastlantısal bir anımsama içinde bölük pörçük halde bulur ve bizzat (ve ancak) böyle bir gelip geçici anımsama içinde gün ışığına çıkabilen bu şeyleri, bir bütün oluşturmak üzere insanlığın belleğine, Mynemosyn anıtına yerleştirir ve ona ölümsüz bir süreklilik kazandırmış olur. Bu tarih yazıcıları geçmişini yeniden yeşertirler; bu geçmişe, bu geçmişin bulunduğu ve yeşerdiği yerden daha iyi, daha yüksek bir yer verirler ve böylece geçmişte kalmış olan (olduğundan farklı bir şekilde) artık sürekli ve sonsuz bir tinsellik haznesine sokulmuş olur...

Bu tür ilkel tarihlere, masalları, halk şarkılarını, görenekleri ve hatta manzumları da katıyorum; çünkü bu masallar, görenekler, geçmişte olup biteni saptamak bakımından yine de kaba tarzlardır ve bu yüzden halkların veya bu halkların bilinçlerinin henüz kaba haldeki belli kesitlerinin tarzlarıdır. Bu arada, bir halk için tarihin yine bu halk içinde ne anlam ifade ettiğini daha sonra ele alacağımı belirteyim. Ama hemen şunu ekleyeyim ki kaba bilinçli halklar ve onların kaba tarihi burada konumuz olmayacaktır; en azından bunlar, tarihte gerçekleşen idenin bilgisine, halkların bir bilinç ilkesi olarak kendilerine mal ettikleri tinlerine, yine onların ne olduklarını ve ne yaptıklarını bilmek için yönelen felsefi dünya tarihinin konusu değildir.

12: Dichter auch die gebildete Sprache, der er so vieles verdankt, als Ingrediens besitzt. Die Geschichtschreiber binden zusammen, was flüchtig vorüberauscht, und legen es im Tempel der Mnemosyne nieder, zur Unsterblichkeit. Sagen, Volkslieder, Überlieferungen sind von solcher ursprünglichen Geschichte auszuschließen, denn sie sind noch trübe Weisen und daher den Vorstellungen trüber Völker eigen. Hier haben wir es mit Völkern zu tun, welche wußten, was sie waren und wollten. Der Boden angeschauter oder anschaulicher Wirklichkeit gibt einen festeren Grund als der der Vergänglichkeit, auf dem jene Sagen und Dichtungen gewachsen sind, welche nicht mehr das Historische von Völkern machen, die zu fester Individualität gediehen sind.

Bu belirlemeden şu çıkar:

aa) Bu tür tarihler, tarihçinin dışında kaldığı büyük bir olaylar kümesi hakkında hiçbir şey içermezler. Burada tarihçinin en önemli malzemesi, kendi yaşamında ve insanların o zamanki ilgilerinde bulunduğu şeyler, kendi çevresinde yaşayan ve çağdaş olan şeylerdir.

Yazar burada, az veya çok, başkalarıyla bir arada yaptığı, hiç olmazsa başkalarıyla bir arada yaşamış olduğu şeyi betimler. Burada kısa bir zaman aralığı, insanlar ve olaylar hakkında bireysel betimler bulunur; yaşanan ve birlikte tanık olunan şeylerin gözlemlerinden hareket edilerek çalışılır; bir tek ve

368: refleksiyonsuz bir yöntemle, yazarlar bunları bir araya toplarlar; onlar *gözlemci* bir anlatım içinde önlerinde buldukları bu şeyleri gelecek kuşakların tasarımına işte bu yolla saptayarak taşımış olurlar.

bb) Bu tür tarih yazıcılarında, yazarın kişiliğini oluşturan şeyler ile yapıtında ele aldığı olaylar yani yazarın tını ile sözünü ettiği olayların ve eylemlerin tını *bir ve aynı'dır*.

Bu demektir ki o her şeyden önce hiçbir refleksiyona başvurmamıştır; çünkü o anlattığı olayların tını içinde yaşamakta ve refleksiyon yoluyla bu olayların dışına çıkmamaktadır. Bu olaylar, işte bu birlik (yazarın tını ile sözünü ettiği olayların tınının aynı olması) içinde kavranır... Onun anlattığı yaşamın ve eylemlerin büyük bölümü, aslında kendi amaç ve ilgilerinin de ait olduğu aynı *bilince* aittir.

Solche ursprüngliche Geschichtschreiber nun schaffen die ihnen gegenwärtigen Begebenheiten, Taten und Zustände in ein Werk der Vorstellung um. Der Inhalt solcher Geschichten kann daher nicht von großem äußeren Umfange sein (man betrachte *Herodot, Thukydides, Guicciardini*); was gegenwärtig und lebendig in ihrer Umgebung ist, ist ihr wesentlicher Stoff: die Bildung des Autors und die der Begebenheiten, welche er zum Werke erschafft, der Geist des Verfassers und der Geist der Handlungen, von denen er erzählt, ist *einer* und *derselbe*. Er beschreibt, was er mehr oder weniger mitgemacht, wenigstens mitgelebt hat. Es sind kurze Zeiträume, individuelle Gestaltungen von Menschen und Begebenheiten: es sind die einzelnen unreflektierten Züge, aus denen er sein Gemälde sammelt, um das Bild so bestimmt, als er es in der Anschauung oder in anschaulichen Erzählungen vor sich hatte, vor die Vorstellung der Nachwelt zu bringen. Er hat es nicht mit Reflexionen zu tun, denn er lebt im Geiste der Sache und ist noch nicht über sie hinaus; gehört er sogar, wie Cäsar, dem Stande der Heerführer oder Staatsmänner an, so sind *seine* Zwecke es selbst, die als geschichtliche auftreten. Wenn hier gesagt wird, daß ein solcher Geschichtschreiber nicht reflektiere, sondern daß die Personen und Völker selbst vorkommen, so scheinen die

13: Reden dagegen zu sprechen, welche zum Beispiel bei Thukydides gelesen werden, und von denen man behaupten

İşte, yazarın burada *bu bilincin betimini* ve açıklamasını yapacağı bir özel refleksiyonu yoktur; tersine o, kişileri ve halkları, bu kişi ve halkların ne istediklerini ve istedikleri şeyi ne şekilde bildiklerini, yine bizzat bu aynı bilinçle dile getirmektedir. Onun tüm bunları özel bir adlandırmayla açıklamaya, bunları kendi *özel bilincine* taşımaya ihtiyacı yoktur. Tukidides'i okuduğumuzda, Perikles'in, bu derin kültürlü, örnek, soylu devlet adamının konuşmasında da hep bunu görürüz. Bu konuşmalarda tüm bu insanlar, kendi halklarının maksimlerini, kendi özel kişiliklerini, kendi siyasal durumlarının bilincini, kendi ahlaksal ve tinsel hal ve doğalarını, kendi amaç ve eylem tarzlarının dayandığı ilkeleri dile getirirler. Tarih yazıcısı, bunların dışına çıkarak refleksiyon yoluyla pek az şeye değinir veya hiçbir şeye değinmez ve onun konuştuğu şey, ona yabancı, onun sonradan edindiği bir bilinç değil tersine bizzat kendi kişiliğini de oluşturan şeyler ve kendisinin de paylaştığı aynı bilinçtir... Bilgili bir tarihçi olmak değil de tersine, tarihten bir şeyler çıkarmak isteyen kişi, bu tarih yazıcılarının yanında büyük bir olasılıkla yapayalnız kalabilir. Bu tür tarih yazıcıları arasında tarihin babası, kurucusu olarak Herodot'tan ve ayrıca Tukidides'den söz ettim. Her ikisi de

369: şaşılası bir naiflik içindedirler. Ksenofanes [sic!?'in *Anabasis*'i (Onbinlerin Dönüşü) de benzer türde ilkel bir kitaptır. Polibios'un [?] *Sezar incelemesi*, basit, safdil de olsa, kuşkusuz büyük bir tinin başyapıtıdır. Bu tür tarih yazıcılığı kuşkusuz sadece eski çağlara özgü değildir. Bu tür yazıcılığın olması için, sadece bir halkın içinde yüksek bir mevkide bulunmuş olmak, aynı tinselliği paylaşmak, *öğretilmiş* olanının içinde kalmak da yetmez; hatta devlet ve ordu yöneticileriyle bütünleşmiş olmak da gereklidir. Naif

kann, daß sie sicherlich nicht so gehalten worden sind. Reden aber sind Handlungen unter Menschen und zwar sehr wesentlich wirksame Handlungen. Freilich sagen die Menschen oft, es seien nur Reden gewesen, und wollen insofern die Unschuld derselben dartun. *Solches* Reden ist lediglich Geschwätz, und Geschwätz hat den einzigen Vorteil, unschuldig zu sein. Aber Reden von Völkern zu Völkern oder an Völker und Fürsten sind integrierende Bestandteile der Geschichte. Wären nun solche Reden, wie z. B. die des Perikles, des tiefgebildetsten, echtsten, edelsten Staatsmannes, auch von Thukydides ausgearbeitet, so sind sie dem Perikles doch nicht fremd. In diesen Reden sprechen diese Menschen die Maximen ihres Volkes, ihrer eignen Persönlichkeit, das Bewußtsein ihrer politischen Verhältnisse wie ihrer sittlichen und geistigen Natur, die Grundsätze ihrer Zwecke und Handlungsweisen aus. Was der Geschichtschreiber sprechen läßt, ist nicht ein geliehenes Bewußtsein, sondern der Sprechenden eigene Bildung.

Dieser Geschichtschreiber, in welche man sich hineinstudieren und bei denen man verweilen muß, wenn man mit den Nationen leben und sich in sie versenken möchte, dieser Historiker, in denen man nicht bloß Gelehrsamkeit, sondern tiefen und echten Genuß zu suchen hat, gibt es nicht so viele, als man vielleicht denken möchte: Herodot, der Vater, das heißt, der Urheber der Geschichte, und Thukydides sind schon genannt worden; Xenophons Rückzug der Zehntausend ist ein ebenso ursprüngliches Buch; Cäsars Kommentare sind das einfache Meisterwerk eines großen Geistes. Im Altertum waren diese Geschichtschreiber notwendig große Kapitäne und Staatsmänner; im Mittelalter, wenn wir die Bischöfe ausnehmen, die im Mittelpunkte der Staatshandlungen standen, gehören hierher die Mönche als naive

kronik yazarların, örneğin Ortaçağda yeterince örnekleri bulunan papazların durumu da böyledir...

Çağımızda bu konuda Fransızların yazdığı birçok anı kitabını (memoire) saymak gerekir; bunların çoğu aydınlık kafalarca küçük deneme ve anekdotlar olarak, küçük içerikte ve sınırlı bir alana yönelik şekilde kaleme alınmışlardır; ama çoğu da bu aydınlık, büyük kafalarca geniş bir ilgi alanı içinde aktarılmışlardır; bu türün bir başyapıtı, Kardinal Retz'in anılarıdır. Almanya'da, olaylara bizzat katılmış kişilerin buna benzer yazıları azdır. Bu konuda II. Frederik'in Histoire de mon temps'ı övülecek bir istisnadır. Bu olayların o kişilerin yaşadıkları çağda meydana gelmiş olması da onların bu olayları yalandan, bizzat bu olayların içinde bulunarak izlemiş olmaları da ne var ki iyi haberlere sahip olmak bakımından yeterli değildir, yazar bizzat içinde yer aldığı durum, çevre, görüş, düşünce tarzı ve eylem biçimlerinin dışına da çıkmak zorundadır. O ancak olayların üstüne çıktığı sürece olayları doğru görebilir ve olayların her birine kendi konumları içinde bakabilir; kuşkusuz her şeye daha baştan bir moral şişe deliğinden ya da özel bir bilgelik açısından bakılmadığı sürece...

Chronikenschrei-

14: ber, welche ebenso isoliert waren, als jene Männer des Altertums im Zusammenhange sich befanden. In neuerer Zeit haben sich alle Verhältnisse geändert. Unsre Bildung ist wesentlich auffassend und verwandelt sogleich alle Begebenheiten für die Vorstellung in Berichte. Deren haben wir vortreffliche, einfache, bestimmte, über Kriegsvorfälle namentlich, die denen Cäsars wohl an die Seite gesetzt werden können und wegen des Reichtums ihres Inhalts und der Angabe der Mittel und Bedingungen noch belehrender sind. Auch gehören hierher die französischen Memoires. Sie sind oft von geistreichen Köpfen über kleine Zusammenhänge geschrieben und enthalten häufig viel Anekdotisches, so daß ihnen ein dürftiger Boden zugrunde liegt, aber oft sind es auch wahre historische Meisterwerke, wie die des Kardinals von Retz; diese zeigen ein größeres geschichtliches Feld. In Deutschland finden sich solche Meister selten; Friedrich der Große (histoire de mon temps) macht hiervon eine rühmliche Ausnahme. Hoch gestellt müssen eigentlich solche Männer sein. Nur wenn man oben steht, kann man die Sachen recht übersehen und jegliches erblicken, nicht wenn man von unten herauf durch eine dürftige Öffnung geschaut hat.